II

(EÜ asutamislepingu / Euratomi asutamislepingu kohaselt vastu võetud aktid, mille avaldamine ei ole kohustuslik)

OTSUSED

KOMISJON

KOMISJONI OTSUS,

29. oktoober 2007,

millega vabastatakse elektritootmine ja -müük Rootsis Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2004/17/EÜ (millega kooskõlastatakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate ostjate hankemenetlused) kohaldamisest

(teatavaks tehtud numbri K(2007) 5197 all)

(Ainult rootsikeelne tekst on autentne)

(EMPs kohaldatav tekst)

(2007/706/EÜ)

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Ühenduse asutamislepingut,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta direktiivi 2004/17/EÜ, millega kooskõlastatakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate ostjate hankemenetlused, [1] eriti selle artikli 30 lõikeid 4 ja 6,

võttes arvesse Rootsi Kuningriigi 29. juunil 2007. aastal e-kirja teel esitatud taotlust,

olles nõu pidanud riigihangete nõuandekomiteega,

ning arvestades järgmist:

I. **Asjaolud**

(1) 29. juunil 2007 edastas Rootsi komisjonile e-posti teel taotluse vastavalt direktiivi 2004/17/EÜ artikli 30 lõikele 4. Komisjon nõudis 20. juuli 2007. aasta e-kirjas täiendavat teavet, mille Rootsi ametiasutused saatsid pärast esialgse tähtaja pikendamist 17. augusti 2007. aasta e-kirjaga.

(2) Rootsi Kuningriigi esitatud taotluses käsitletakse elektritootmist ja -müüki (hulgi- ja jaemüüki).

(3) Taotlusele on lisatud riigi sõltumatu ametiasutuse Konkurrensverket (Rootsi Konkurentsiamet) järeldus, mille kohaselt on tingimused direktiivi 2004/17/EÜ artikli 30 lõike 1 kohaldamiseks täidetud.

II. **Õiguslik raamistik**

(4) Direktiivi 2004/17/EÜ artiklis 30 on sätestatud, et direktiivis käsitletava tegevuse võimaldamiseks sõlmitud lepingute suhtes ei kohaldata käesolevat direktiivi, kui liikmesriigis, kus neid täidetakse, on see tegevus otseselt avatud konkurentsile turgudel, millele juurdepääs ei ole piiratud. Otsest avatust konkurentsile hinnatakse objektiivsete kriteeriumide põhjal, võttes arvesse asjaomase sektori erijooni. Juurdepääsu ei peeta piiravaks, kui liikmesriik on rakendanud vastavad ühenduse õigusaktid, mis avavad konkurentsile asjaomase sektori või osa sellest, ning

[1] ELT L 134, 30.4.2004, lk 1. Direktiivi on viimati muudetud nõukogu direktiiviga 2006/97/EÜ (ELT L 363, 20.12.2006, lk 107).

kohaldab neid. Nimetatud õigusaktid on loetletud direktiivi 2004/17/EÜ XI lisas, kusjuures elektrisektorit käsitletakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. detsembri 1996. aasta direktiivis 96/92/EÜ elektri siseturu ühiseeskirjade kohta. ([1]) Direktiiv 96/92/EÜ on asendatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2003. aasta direktiiviga 2003/54/EÜ (mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 96/92/EÜ), ([2]) milles nõutakse veelgi suuremat turu avatust.

(5) Rootsi on rakendanud nii direktiivi 96/92/EÜ kui ka direktiivi 2003/54/EÜ ja kohaldab neid ning on valinud põhivõrgu omandisuhete täieliku eristamise ja jaotusvõrgu õigusliku ja funktsioonilise eristamise, välja arvatud väikeste äriühingute puhul, mille suhtes funktsioonilise eristamise nõudeid ei kohaldata. Sellest tulenevalt ja vastavalt artikli 30 lõike 3 esimesele lõigule tuleb juurdepääsu pidada mittepiiratuks.

(6) Otsest avatust konkurentsile tuleb hinnata erinevate näitajate põhjal, millest ükski ei ole iseenesest otsustav. Käesolevas otsuses käsitletavate turgude puhul tuleb ühe kriteeriumina eriti arvesse võtta peamiste turuosaliste turuosa. Teine kriteerium on kõnealuste turgude kontsentratsioon. Arvestades asjaomaste turgude omadusi, tuleb arvesse võtta täiendavaid kriteeriume, nagu nt likviidsuse tase, tasakaalustava turu toimimine, hinnakonkurents ja tarbijate poolt tarnijavahetuste tase.

(7) Käesolev otsus ei piira konkurentsieeskirjade kohaldamist.

III. **Hinnang**

(8) Rootsi esitatud taotluses käsitletakse nii elektritootmist kui ka -müüki (hulgi- ja jaemüüki).

(9) Rootsi elektri hulgimüügiturg on suures osas integreeritud Põhjamaade energiaturuga, mille moodustavad Taani, Norra, Rootsi ja Soome. Kõnealune turg koosneb kahepoolsest turust ühelt poolt tootjate ning teiselt poolt tarnijate ja tööstusettevõtjate vahel ning vabatahtlikust Põhjamaade elektribörsist Nord Pool, kuhu kuuluvad hetketurg ja forvardturg. See ning integreeritud turu Nord Pooli toimimise mudel ([3]) näitavad selget suundumust Põhjamaade piirkondliku hulgimüügituru suunas. Jaotusvõrgu kitsaskohad (ülekoormus) jaotavad siiski Põhjamaade piirkonna mõnikord kuueks geograafiliseks hinnapiirkonnaks, millest üks on Rootsi. Rootsi võrkudel on viis peamist ühendust Euroopa Majanduspiirkonna muude osadega (Lääne-Taani, Ida-Taani, Lõuna-Norra, Põhja-Norra ja Soome). 2005. aastal oli kõnealusest viiest ühendusest koormatuim ühendus ülekoormatud 52 % koguajast ja kõige vähem koormatud ühendus oli ülekoormatud 8 % koguajast. ([4]) Ülekoormust tuli harva ette kõigil viiel ühendusel korraga. Seega Rootsi ametiasutuste andmetel oli Rootsi täiesti eraldiseisev hinnapiirkond, st tal puudusid ühendused muude hinnapiirkondadega 0,5 % koguajast 2005. aastal. Lisaks nähtub mitmest Rootsiga alates 2001. aastast ühendatud piirkonna ülevaatest, et Rootsi oli 82,4 % koguajast ühendatud vähemalt neljaga kuuest sel ajal muust hinnapiirkonnast – Norra oli sel ajal jaotatud praeguse kahe piirkonna asemel kolmeks piirkonnaks. ([5]) Sellest tulenevalt ja kooskõlas komisjoni varasema praktikaga ([6]) jäetakse küsimus, kas turg on riigisisene või piirkondlik, lahtiseks, kuna analüüsi tulemus on sama sõltumata sellest, kas selle aluseks on võetud kitsas või laiem määratlus.

(10) Sisuliselt samadel põhjustel areneb ka elektrienergia tootmine selgelt Põhjamaade piirkondliku turu suunas, kuigi jaotusvõrgu kitsaskohad ning Rootsi võrkude – ligikaudu 24 % Rootsis installeeritud tootmisvõimsusest – ja Euroopa Majanduspiirkonna ühenduste piiratud võimsus võib ajutiselt piirata turu Rootsi territooriumiga. Ka siin jäetakse küsimus, kas turg on riigisisene või piirkondlik, lahtiseks, kuna analüüsi tulemus on sama sõltumata sellest, kas selle aluseks on võetud kitsas või laiem määratlus.

([1]) EÜT L 27, 30.1.1997, lk 20.
([2]) ELT L 176, 15.7.2003, lk 37.
([3]) Vt KOM(2006) 851 (lõplik), 10.1.2007, lk 334, punkt A.2 lõige 5: komisjoni teatis: määruse (EÜ) nr 1/2003 artikli 17 alusel algatatud Euroopa gaasi- ja elektrisektoreid käsitlev uurimine (edaspidi „lõpparuanne").
([4]) Vt lõpparuande lk 333 punkt A.1, tabel c.
([5]) 22. detsembri 2005. aasta juhtumi nr COMP/M.3867 *Vattenfall/Elsam and E2 Assets* punkt 28.
([6]) Vt eespool nimetatud juhtumi nr COMP/M.3867 punktid 22–33 ning komisjoni 19. juuni 2006. aasta otsus 2006/422/EÜ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2004/17/EÜ (millega kooskõlastatakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate ostjate hankemenetlused) artikli 30 lõike 1 kohaldamise kohta elektritootmise ja -müügi suhtes Soomes, välja arvatud Ahvenamaal), ELT L 168, 21.6.2006, lk 33. Vt sellega seoses ka lõpparuande lk 334 punkt A.2.5.

(11) Rootsi ametiasutuste kinnitusel on jaemüügiturg Rootsi territoorium, mis tuleneb muu hulgas maksustamise ja bilansivastutuse eeskirjade erinevustest Põhjamaades. Pealegi rõhutab Konkurrensverket sõnaselgelt, et jaemüügiturg on „riigisisene peamiselt seetõttu, et mitmete tehniliste ja regulatiivsete tõketega takistatakse lõppkasutajal osta elektrit teiste riikide elektrienergia vahendajatelt".

(12) Vastavalt komisjoni teatisele nõukogule ja Euroopa Parlamendile „Aruanne gaasi ja elektrienergia siseturu loomise edenemise kohta" ([1]) (edaspidi „2005. aasta aruanne") „on paljudel riigisisestel turgudel suur tööstuse kontsentratsioon, mis takistab tõhusa konkurentsi arengut". ([2]) Sellest tulenevalt leidis komisjon, et elektritootmisel „siseriiklikul turul esineva konkurentsi puhul on üks näitaja koguturuosa, mida jagavad kolm suurimat tootjat". ([3]) Vastavalt „Tehnilisele lisale" ([4]) on kolme suurima elektritootja turuosa Põhjamaade turu kogutoodangust 40 %, ([5]) mis on piisavalt madal tase. Rootsi territooriumil on kolme suurima elektritootja koguturuosa loomulikult suurem, moodustades 2004. aastal 86,7 %. ([6]) Perioode, mil Rootsi turg on eraldatud, on siiski vähe, moodustades 2005. aastal 0,5 % koguajast. ([7]) Seetõttu on Rootsi turul konkurentsisurve märkimisväärsel osal aastast, sest elektrit on võimalik saada väljastpoolt Rootsi territooriumi, seda enam, et Põhjamaade vahel ei küsita edastustasusid. Kuna ühendused Rootsi ja muude hinnapiirkondade vahel on harva ülekoormatud, ei saa Rootsi territooriumil teha investeeringuid, arvestamata teisi Põhjamaade tootjaid. Kõnealuseid tegureid tuleb seetõttu pidada tootmisturu otsese konkurentsile avatuse näitajateks nii Rootsi siseturu kui ka areneva piirkondliku turu puhul.

(13) Elektrienergia hulgimüügiturul on headeks konkurentsi kirjeldavateks näitajateks ka kontsentratsioon ja likviidsus. Piirkondlikult tasandil oli eespool üheksandas põhjenduses nimetatud Põhjamaade vabatahtliku elektribörsi Nord Pool Spot ASi turuosa aastatel 2004–2005 42,82 % Põhjamaade elektritarbimisest. ([8]) Lõpparuande kohaselt sellist liiki elektribörsi puhul *„väljendub elektritootmise kontsentratsioon […] otseselt pigem stabiilse ekvivalendi* ([9]) *kontsentratsioonis elektribörsidel*". ([10]) Põhjamaade turu kolme suurima elektritootja puhul moodustab kõnealune osa 40 %, ([11]) mis on piisav tase, kuna tegemist on piirkondliku turuga. Üksnes Rootsi hulgimüügiturul on kolme suurima elektritootja koguturuosa loomulikult suurem, moodustades 2006. aastal 86 %. ([12]) Tuleks siiski rõhutada, et Rootsi turul on konkurents kolme suurima ja mitmete väiksemate elektri hulgitootjate vahel. Lisaks tuleb Põhjamaade piirkonna ühenduse puhul uuesti märkida, et eespool nimetatud kitsaskoha (ülekoormuse) probleemid ei ole pidevad, vaid ainult ajutised. Seetõttu on Rootsi turul lisaks riigisisesele konkurentsile pidev väline konkurentsisurve, sest elektrit on võimalik saada väljastpoolt Rootsi territooriumi. Seda enam, et Rootsi on ELis suuruselt kolmas elektri netoimportija, lähtudes osatähtsusest riigisiseses tarbimises, ([13]) ning Põhjamaade vahel ei küsita edastustasusid. Lisaks tuleb märkida, et elektri hulgimüügi konkurentsitingimusi mõjutab oluliselt turul toimuv elektri finantskaubandus asjaomases turupiirkonnas, mis Nord Pooli vahendusel oli mahult peaaegu kaks korda suurem Põhjamaade elektritarbimise mahust 2005. aastal ([14]) (ning kui kaasata muud tuvastatavad tehingud nagu börsivälised tehingud või otsemüük, siis 2005. aasta mahust üle viie korra suurem). ([15]) Tehnilises lisas nenditakse, ([16]) et sellist likviidsuse astet võib pidada piisavaks, st see näitab, et turg toimib hästi ja seal on konkurents. Arvestades tugevat seost Rootsi hulgimüügituru ja Põhjamaade turu vahel, võib sellist likviidsuse astet samuti pidada Rootsi turul konkurentsisurvet osutavaks. Lisaks kuulub Nord Pool lõpparuande kohaselt likviidseimate ja tõhusaimate elektrienergia hulgimüügiturgude hulka. ([17]) Kõnealuseid tegureid tuleb seetõttu pidada hulgimüügituru otsese konkurentsile avatuse näitajateks nii Rootsi siseturu kui areneva piirkondliku turu puhul.

(14) Arvestades riigi suurust, on ettevõtjate arv jaemüügiturul suhteliselt suur (Rootsi ametiasutuste andmetel

([1]) KOM(2005) 568 (lõplik), 15.11.2005.
([2]) Vt 2005. aasta aruanne, lk 2.
([3]) Vt 2005. aasta aruanne, lk 7.
([4]) Komisjoni personali töödokument, 2005. aasta aruande tehniline lisa, SEK(2005) 1448.
([5]) Lk 44, tehnilise lisa tabel 4.1.
([6]) Vastavalt lõpparuande C lisale, lk 338.
([7]) Vt põhjendus 9.
([8]) Lõpparuanne, lk 126, punkt 380, tabel 16.
([9]) Rõhutatud lugemise lihtsustamiseks.
([10]) Lk 141, punkt 424.
([11]) Lk 44, tehnilise lisa tabel 4.1.
([12]) Rootsi ametiasutuste esitatud teabe kohaselt.
([13]) Lõpparuanne, lk 112, punkt 319.
([14]) Lõpparuanne, lk 127, punkt 383, tabel 17.
([15]) Lõpparuanne, lk 127, punkt 383, tabel 17.
([16]) Lk 44–45.
([17]) Lk 193, punkt 581.

ligikaudu 130, ([1]) kellest märkimisväärne osa pakub teenuseid kogu riigi territooriumil), samuti on suur nende ettevõtjate arv, kelle turuosa on üle 5 %. 2004. aasta lõpus oli kolme suurima elektritootja koguturuosa tarnimisel kõikide kategooriate tarbijatele (väga suurtele tööstustarbijatele, väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele ning väikestele äritarbijatele ja kodutarbijatele) piisavalt madalal tasemel, moodustades 50 % ([2]). Vastavalt Rootsi ametiasutuste edastatud andmetele moodustas Rootsi jaemüügituru kolme suurima elektritootja koguturuosa tarbijate arvult 2006. aastal 43 %. Neid tegureid tuleb seetõttu pidada turu otsese konkurentsile avatuse näitajateks.

(15) Näitajaks tuleb pidada ka tasakaalustavate turgude toimimist, mitte ainult tootmisturu vaid ka hulgi- ja jaemüügituru puhul. Tegelikult „iga turuosaline, kes ei suuda tootmist kohandada oma tarbijate vajadustele, riskib suure vahega hindades, millega põhivõrguettevõtja müüb tasakaalustamata energiat ja millega ta ostab tagasi ülemäärase toodangu. Need hinnad võib reguleeriv asutus määrata põhivõrguettevõtjale otse või kasutatakse turuseadustel põhinevat mehhanismi, mille puhul määratakse hind kindlaks teiste tootjate pakkumise põhjal, kes reguleerivad tootmist vastavalt üles või alla […]. Väikeste turuosaliste suurim probleem kerkib esile siis, kui vahe põhivõrguettevõtja müügi- ja ostuhindade vahel on suur. Seda juhtub paljudes liikmesriikides ning see on tõenäoliselt konkurentsi arengule kahjulik. Suur hinnavahe võib olla vähese konkurentsi näitajaks tasakaalustaval turul, kus tõenäoliselt domineerivad üks või kaks põhilist tootjat. Olukord halveneb veelgi, kui võrgukasutajad ei saa oma positsioone kohandada võimalikult reaalajas". ([3]) Põhjamaades on peaaegu täielikult integreeritud tasakaalustav turg, mis tarnib tasakaalustavat energiat ja mille peamised tunnused – turupõhine hind, tunnised turu sulgemised, s.o võimalus võrgukasutajatel igal tunnil kohandada oma positsioone, ja vähene hinnaerinevus põhivõrguettevõtja müügi- ja ostuhindade vahel – viitavad sellele, et turg on otseselt konkurentsile avatud.

(16) Arvestades vaatlusaluse toote (elektrienergia) omadusi ning asendustoodete või -teenuste vähesust või puudumist, omavad hinnakonkurents ja hinnakujundus elektrituru konkurentsi hindamisel suuremat tähtsust. Tarnijat vahetavate klientide arv on „konkurentsi tõhususe loomulik näitaja. Kui tarnijat vahetavaid kliente on vähe, on turu toimimises tõenäoliselt probleem, isegi kui ei jäetaks tähele panemata varasema tarnijaga uuesti läbirääkimise võimalusest tulenevat kasu". ([4]) Lisaks „on reguleeritud lõpptarbija hinnad tarbijakäitumise määrav tegur […]. Kuigi üleminekuperioodil võib kontrolli säilitamine olla õigustatud, põhjustab kontroll järjest rohkem moonutusi, niipea kui investeeringuvajadus kasvab". ([5])

(17) Hiljutises komisjoni personali töödokumendis nenditakse, ([6]) et „tarnijate vahetus on Rootsi elektri jaemüügiturul täiesti tavaline nähtus. Alates 1996. aasta tureformist on 54 % elektritarbijatest kas tarnijaga oma lepingutingimuste üle uuesti läbi rääkinud või tarnijat vahetanud. Üldiselt võib öelda, et konkurents lõpptarbijate pärast toimib." ([7]) Pealegi ei kohaldata Rootsis lõpptarbija hinnakontrolli, ([8]) st hinnad on ettevõtjate enda määrata ning hindu ei pea eelnevalt heaks kiitma vastavad asutused. Tarnija vahetamise ja lõpptarbija hinnakontrolli seisukohast on olukord Rootsis rahuldav ning seda tuleb pidada näitajaks, et turg on konkurentsile otseselt avatud.

([1]) Võrdluseks on Ühendkuningriigis kuus kodutarbijatele tarnijat, lisaks ettevõtjad, kes tegutsevad suurtarbijate sektoris, vt komisjoni 26. veebruari 2007. aasta otsus 2007/141/EÜ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2004/17/EÜ (millega kooskõlastatakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate ostjate hankemenetlused) artikli 30 lõike 1 kohaldamise kohta elektri ja gaasiga varustamise suhtes Inglismaal, Šotimaal ja Walesis (ELT L 62, 1.3.2007, lk 23), samas kui Soomes on ettevõtjate arv jaemüügiturul üle 60, vt eespool nimetatud otsus 2006/422/EÜ.

([2]) Tehniline lisa, lk 45.

([3]) Tehniline lisa, lk 67–68.

([4]) 2005. aasta aruanne, lk 9.

([5]) Tehniline lisa, lk 17.

([6]) SEK(2006) 1709, 10.1.2007. Komisjoni teatisele nõukogule ja Euroopa Parlamendile: Gaasi ja elektri siseturu väljavaated, lisatud dokument – rakendamise aruanne, KOM(2006) 841 (lõplik). Edaspidi osutatakse kõnealustele dokumentidele vastavalt kui 2007. aasta komisjoni personali töödokumendile ja kui 2007. aasta teatisele.

([7]) 2007. aasta komisjoni personali dokument, lk 158.

([8]) Tehnilise lisa lk 124.

IV. **Järeldused**

(18) Arvestades põhjendustes 8–17 käsitletud tegureid, tuleb direktiivi 2004/17/EÜ artikli 30 lõikes 1 sätestatud konkurentsile otsese avatuse tingimusi pidada Rootsi elektrienergia tootmise ja müügi (hulgi- ja jaemüügi) puhul täidetuks.

(19) Kuna turule piiramatu juurdepääsu tingimust peetakse täidetuks, ei kohaldata direktiivi 2004/17/EÜ ka juhul, kui tellijad sõlmivad lepinguid, mille eesmärk on võimaldada elektrienergia tootmist või müüki (hulgi- ja jaemüüki) Rootsis, ega ka juhul, kui korraldatakse ideekonkurss sellise tegevuse sooritamiseks Rootsis.

(20) Käesolev otsus põhineb õiguslikul ja tegelikul situatsioonil 2007. aasta juunist augustini, nagu see ilmneb Rootsi Kuningriigi saadetud teabest, 2005. aasta aruandest ja selle tehnilisest lisast, 2007. aasta teatisest ja 2007. aasta komisjoni talituste dokumendist ning lõpparuandest. Otsuse võib läbi vaadata, kui olulised muutused tegelikus või õiguslikus situatsioonis põhjustavad olukorra, kus direktiivi 2004/17/EÜ artikli 30 lõike 1 kohaldamise tingimused ei ole enam täidetud,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

Direktiivi 2004/17/EÜ ei kohaldata lepingute suhtes, mille on sõlminud tellijad ja mille eesmärk on võimaldada elektrienergia tootmist või müüki Rootsis.

Artikkel 2

Käesolev otsus on adresseeritud Rootsi Kuningriigile.

Brüssel, 29. oktoober 2007

Komisjoni nimel

komisjoni liige

Charlie McCREEVY